

Leo Trotskij:

Vad är fascismen och hur ska man bekämpa den?¹

Inledning till 1969 års upplaga av George Lavan Weissman

Liberaler och till och med många personer som betraktar sig själva som marxister gör sig idag skyldiga till att använda ordet *fascist* väldigt vårdslöst. De slänger ur sig det som ett skällsord eller en politisk svordom mot högerfigurer som de föraktar speciellt mycket eller mot reaktionärer i allmänhet.

Sedan Andra världskriget har benämningen fascist använts på personer och rörelser som Gerald L K Smith, senator Joseph McCarthy, senator Eastland, Barry Goldwater, [rörelsen] Minutemen, John Birch Society, Richard Nixon, Ronald Reagan och George Wallace.

Nå, var alla dessa fascisterna, eller bara några av dem? Och om det bara var några, hur skiljer man dem som är det från de andra?

Att använda detta ord urskillningslöst återspeglar i själva verket en oklarhet om vad det betyder. Om man ber liberaler definiera fascism så svarar de med ord som diktatur, massneuros, antisemitism, hur kraftfull samvetslös propaganda kan vara, den hypnotiska effekt som en genialt galen talare kan ha på massorna, etc. Ytlighet och förvirring är inte förvånande från liberalernas sida. Men marxismen är överlägsen därför att den kan analysera och skilja mellan olika sociala och politiska fenomen. Att så många av de som kallar sig marxister inte kan definiera fascismen mer tillfredsställande än liberalerna är inte helt och hållet deras fel. Vare sig de är medvetna om det eller ej så kommer en stor del av deras intellektuella arv från de socialdemokratiska (reformistiskt socialistiska) och stalinistiska rörelser som dominerade vänstern på 1930-talet när fascismen noterade seger efter seger. Dessa rörelser lät inte bara fascismen komma till makten i Tyskland utan att avlossa ett enda skott mot den, utan de misslyckades också kapitalt att förstå fascismens karaktär och dynamik och hur den skulle bekämpas. Efter fascismens segrar hade de en hel del att dölja och undvek därför att göra en marxistisk analys som åtminstone skulle ha skolat framtida generationer.

Men det existerar en marxistisk analys av fascismen. Den gjordes av Leo Trotskij, inte i efterhand utan medan fascismen uppstod. Det var ett av Trotskijs största bidrag till marxismen. Han inledde detta arbete efter Mussolinis seger i Italien 1922 och det nådde sin höjdpunkt under åren före Hitlers seger i Tyskland 1933.

Under sina försök att väcka det tyska kommunistpartiet och den Kommunistiska internationalen (Komintern) till insikt om den dödliga faran och samla en enhetsfront mot nazismen, kritiserade Trotskij punkt för punkt de socialdemokratiska och stalinistiska partiernas politik. Hans kritik består av en sammanställning av nästan samtliga felaktiga, ineffektiva och självmordsaktiga ståndpunkter som arbetarorganisationer kan inta gentemot fascismen, eftersom de tyska partiernas ståndpunkter sträckte sig från opportunistiska försummelser och förräderier till höger (socialdemokratin) till ultravänsteristisk återhållsamhet och förräderier (stalinisterna).

Den kommunistiska rörelsen befann sig fortfarande i sin ultravänsteristiska fas (den så kallade tredje

¹ Denna skrift publicerades första gången på engelska 1944 under titeln *Fascism: What it is and how to fight it*. Den innehåller utdrag ur en rad artiklar som Trotskij skrivit angående fascismen och nazismen. Flera av dem har tidigare funnits översatta till svenska i [Kampen mot nazismen i Tyskland](#) och [Om Frankrike](#), som båda finns på marxistarkiv.se. Resterande delar översatta av Göran Källqvist.

perioden) när den nazistiska rörelsen började växa. För stalinisterna var alla kapitalistiska partier automatiskt "fascistiska". Ännu mer katastrofal än detta vilseledande av arbetarna var Stalins ökända uttalande att fascismen och socialdemokratin snarare än att vara varandras motsatser istället var "tvillingar". Därmed utnämndes socialisterna till "socialfascister" och betraktades som huvudfienden. Man kunde givetvis inte gå in i en enhetsfront med socialfascistiska organisationer, och sådana som likt Trotskij uppmanade till sådana enhetsfronter kallades också socialfascister och behandlades därefter.

Hur fjärran från verkligheten den stalinistiska linjen var kan illustreras genom att påminna oss om hur den tolkades i amerikanska termer. Vid valet 1932 brännmärkte de amerikanska stalinisterna Franklin Roosevelt som fascisternas kandidat och Norman Thomas som socialfascisternas kandidat. Det som var skrattretande när det tillämpades på amerikansk politik var tragiskt i Tyskland och Österrike.

(På senare tid [1969] har ordet socialfascist börjat dyka upp i artiklar av medlemmar i den nya vänstern. Inbillar sig de som använder detta ord att de har uppfunnit det? Eller är de, om de känner till dess historia, likgiltiga för dess bibetydelse?)

Efter att nazisterna tog makten skröt stalinisterna att deras linje hade varit 100 procent riktig, att Hitler bara skulle sitta kvar några månader, och att det därefter skulle uppstå ett Sovjettyskland. Tidsgränsen för detta mirakel utsträcktes från tre, sex till nio månader, och sedan tystnade det meningslösa skrytet. Alla insåg omfattningen på arbetarklassens nederlag och att fascismen hade en speciell karaktär som skilde den från alla andra reaktionära regimer och diktaturer, och det hot som en återupprustad tysk imperialism utgjorde för Sovjetunionen började bli en realitet. Det ledde 1935 till en förändring av Moskvans linje och kommunistpartierna över hela världen svängde långt till höger, till och med till höger om socialdemokratin. Det var så de bemötte utbredningen av det fascistiska hotet till Frankrike och Spanien.

Den tyska och italienska fascismens katastrofala militära nederlag under Andra världskriget övertygade de flesta människor om att fascismen hade krossats för gott och var så ytterst misskrediterad att den aldrig mer skulle kunna locka några anhängare. Senare händelser, och i synnerhet uppkomsten av nya fascistiska grupper och strömningar i nästan samtliga kapitalistiska länder, har skingrat detta önsketänkande. Illusionen att Andra världskriget utkämpades för att göra världen trygg från fascism har försvunnit samma väg som den tidigare illusionen att Första världskriget utkämpades för att göra världen trygg för demokratin. Från till fascism finns inneboende i kapitalismen. En kris kan ge dem epidemiska proportioner om inte drastiska motåtgärder vidtas.

Eftersom en förvarnad person är en förberedd person erbjuder vi denna nya sammanställning – ett litet urval ur Trotskij's skrifter om denna fråga – som ett vapen i den antifascistiska arsenalen.

Vad är fascismen?

(Utdrag ur ett brev till en engelsk kamrat, 15 november 1931.)

Vad är fascism? Ordet kommer ursprungligen från Italien. Var alla sorters kontrarevolutionära diktaturer fascistiska (det vill säga innan fascismen uppstod i Italien) eller ej?

Komintern kallar Primo de Riveras tidigare diktatur i Spanien, 1923-30, för en fascistisk diktatur. Är det rätt eller fel? Vi tror att det är fel.

Den fascistiska rörelsen i Italien var en stor spontan massrörelse med nya ledare från de djupa leden. Den är till sitt ursprung en rörelse ur underklassen som styrs och finansieras av stora kapitalistiska krafter. Den härstammar ur småbourgeoisin, proletariatet i slummen och till och med i viss

utsträckning ur de proletära massorna. Mussolini, en tidigare socialist, är en "self-made" man som härrör ur denna rörelse.

Primo de Rivera var aristokrat. Han innehade en hög militär och byråkratisk post och var guvernör för Katalonien. Han genomförde sin omstörtning med hjälp av statens och militära krafter. Den spanska och den italienska diktaturen är två helt olika sorters diktaturer. Man måste hålla isär dem. Mussolini hade svårigheter att få många gamla militära institutioner att förlika sig med den fascistiska milisen. Det problemet existerade inte för Primo de Rivera.

Rörelsen i Tyskland liknar mest den italienska. Det är en massrörelse vars ledare använder en hel del socialistisk demagogi. Det behövs för att kunna skapa en massrörelse.

Fascismens verkliga bas är småbourgeoisin. I Italien har den en mycket stor bas – småbourgeoisin i städerna och bönderna. Även i Tyskland finns det en stor bas för fascismen...

Man kan säga, och det är i viss mån sant, att den nya medelklassen, statstjänstemän, privata administratörer, etc kan utgöra en sådan bas. Men det är en ny fråga som måste analyseras...

För att kunna förutse något vad gäller fascismen så måste man ha en definition av den. Vad är fascismen? Vilken är dess bas, dess form och dess kännetecken? Hur kommer den att utvecklas? Man måste gå till väga på ett vetenskapligt och marxistiskt sätt.

Hur Mussolini segrade

(Ur *Vad härnäst? Det tyska proletariats ödesfrågor*, 27 januari 1932.)

När den borgerliga diktaturens "normala" polis- och militärresurser plus dess parlamentariska fasad inte längre klarar att hålla samhället i ett jämviktstillstånd – då är det den fascistiska regimens tur. Kapitalismen sätter genom fascismens förmedling småbourgeoisins vilda massor och gäng av nerklassat och demoraliserat trasproletariat² i rörelse – alla de oräkneliga mänskliga varelser som just finanskapitalet lett till förtvivlan och ursinne. Bourgeoisin kräver att fascismen ska göra ett grundligt jobb. När den väl har hänfallit till inbördeskrigets metoder kräver den att få lugn och ro under ett par år. Och den fascistiska hantlangaren gör ett grundligt jobb genom att utnyttja småbourgeoisin som slagträ och krossa alla hinder i sin väg. När fascismen segrat samlar finanskapitalet direkt och omedelbart alla maktens redskap och institutioner i ett järngrepp – statens verkställande, administrerande och utbildande makt, hela statsapparaten tillsammans med armén, kommunerna, universiteten, skolorna, tidningarna, fackföreningarna och Kooperationen. När en stat blir fascistisk innebär det inte bara att styrets former och metoder förändras enligt Mussolinis mönster – förändringarna på detta område spelar när allt kommer omkring en mindre roll – utan det innebär först och främst att arbetarnas organisationer förintars, att proletariatet försätts i ett formlöst tillstånd och att det utvecklas en administration som tränger djupt in i massorna och som har till uppgift att förhindra en oberoende utveckling av proletariatet. Just i detta ligger fascismens kärnpunkt...

Den italienska fascismen var det direkta resultatet av att reformisterna svek det italienska proletariats uppror. Efter krigsslutet gick den revolutionära rörelsen framåt i Italien, vilket i september 1920 ledde till att arbetarna tog över fabriker och industrier. Proletariats diktatur stod

2 Termen **trasproletariat** (lumpenproletariat) inbegriper utstötta, förfallna och nergångna individer som tiggare, prostituerade, gangsters, småtjuvar, de ständigt arbetslösa och de gamla och brutna som återfinns i alla moderna industristäder. I tider av social kris utökas dessa fattiga icke-producenter med arbetslösa. Reaktionära och fascistiska demagoger har funnit en del av sin massbas i trasproletariatet vars uppsplittrade situation förhindrar dem att anta en klassmedveten, proletär inställning.

på dagordningen. Det fattades bara att den organiserades och att man drog de nödvändiga slutsatserna. Socialdemokraterna ryggade förskräckta tillbaka. Efter dess djärva och hjältemodiga ansträngningar lämnades proletariatet i sticket. Den omständighet som blev avgörande för fascismens tillväxt var splittringen av den revolutionära rörelsen. I september avstannade den revolutionära offensiven och redan i november såg vi den första mer betydande fascistmanifestationen (intagandet av Bologna).

Visst förmådde proletariatet även efter septemberkatastrofen utkämpa försvarsstrider. Men socialdemokratin upptogs endast av en sak – att till priset av den ena eftergiften efter den andra, dra bort arbetarna från stridslinjen. Socialdemokratins förhoppning var att om arbetarna uppträdde fogligt så skulle bourgeoisins ”allmänna opinion” mot fascisterna återställas. Dessutom litade reformisterna fullt och fast på Victor Emmanuels hjälp.³ In i det sista satsade de alla krafter på att avhålla arbetarna från att ta upp kampen mot Mussolinis gäng. Allt förgäves. Tillsammans med bourgeoisins översta skikt gick kungahuset över till fascismens sida. I sista stund övertygade om att fascismen inte kunde hejdas genom underdånighet, utfärdade socialdemokratin ett upprop till arbetarna om generalstrejk. Men deras upprop blev ett fiasko. Så länge hade reformisterna fuktat krutet av rädsla att det skulle explodera, att när man slutligen med skakande händer satte till en brinnande lunta, så ville det inte ta sig.

Efter endast två år satt fascismen vid makten. Man kunde sätta sig tillrätta tack vara att dess herraväldes första tid sammanföll med en gynnsam ekonomisk konjunktur efter depressionen 1921 – 1922. Fascisterna malde sönder proletariatet under småbourgeoisins ångvält. Men det var inte gjort i ett enda slag. Även sedan han tagit makten fortsatte Mussolini med befogad försiktighet. Han saknade ännu färdiga modeller. Under de första två åren ändrades inte ens författningen. Den fascistiska regeringen antog karaktären av en koalition. Samtidigt var de fascistiska gängen flitigt i arbete med klubbor, knivar och pistoler. På detta sätt skapades långsamt det fascistiska styre som innebar att alla oberoende massorganisationer fullständigt förkvävdes.

Detta uppnådde Mussolini till priset av att byråkratisera själva fascistpartiet. Efter att småbourgeoisins framstormande styrkor utnyttjats, ströps den av fascismen i den borgerliga statens skruvstäd. Han kunde inte ha handlat på något annat sätt eftersom desillusioneringen bland de massor han enat blev till den mest överhängande faran. Byråkratiserad fascism ligger mycket nära andra former av militär- och polisdiktatur. Den har inte längre kvar sitt samhälleliga stöd. Fascismens huvudsakliga tillgång – småbourgeoisin – har förbrukats. Endast genom historiens tröghet kan den fascistiska regeringen hålla kvar proletariatet i ett tillstånd av upplösning och hjälplöshet. Styrkeförhållandena svänger automatiskt till proletariatets fördel. Denna omsvängning måste leda till revolution. Fascismens fall kommer att bli en av de mest katastrofala händelserna i Europas historia. Men som verkligheten visar tar alla dessa processer sin tid. Redan har den fascistiska regeringen hållit sig kvar i tio år. Hur mycket längre kan den hålla ut? Utan att ta risken att sätta upp datum kan man ändå med säkerhet påstå att en seger för Hitler i Tyskland skulle innebära en ny och lång nådatid för Mussolini. Hitlers fall kommer att innebära början till slutet för Mussolini.

Den tyska socialdemokratin tillför ingenting i sin politik i förhållande till Hitler. Det enda den gör är att mer klumpigt upprepa allt vad de italienska reformisterna på sin tid mer temperamentsfullt utförde. Dessa senare förklarade fascismen som en efterkrigspsykos. Den tyska socialdemokratin ser den som en ”Versailles-” eller krispsykos.⁴ I båda fallen blundar reformisterna för fascismens

3 **Victor Emmanuel III** (1869 – 1947) var Italiens kung från 1900 till 1946 när han abdikerade och gick i landsflykt till Portugal.

4 **Versailles**-avtalet som undertecknades 28 juni 1919 återgav Alsace-Lorraine till Frankrike, berövade Tyskland andra

organiska karaktär av massrörelse som gror ur kapitalismens kollaps.

I fruktan för arbetarnas revolutionära mobilisering satte de italienska reformisterna all sin lit till "staten". Deras paroll var: "Hjälp oss Victor Emmanuel! Gör någonting!" Den tyska socialdemokratin saknar ett sådant bålverk för demokratin som en monark som är lojal mot författningen. Man måste därför nöja sig med en president. "Hjälp oss Hindenburg! Gör någonting!"⁵

Samtidigt som han bekämpade Mussolini, det vill säga samtidigt som han retirerade inför honom, lanserade Turati⁶ sitt lysande valspråk "man måste ha modet att vara feg". De tyska reformisternas paroller är inte så rättframma. Man begär "mod att vara impopulära (Mut zur Unpopularitaet)". Vilket innebär det samma. Man får inte bli rädd för den impopularitet som ens fega kompromissande med fienden väcker.

Samma orsaker ger samma resultat. Hitlers framgång skulle vara säkrad om händelseutvecklingen endast var beroende av det socialdemokratiska partiets ledarskap.

Men man måste medge att även det tyska kommunistpartiet föga har lärt av erfarenheterna från Italien.

Det italienska kommunistpartiet tillkom nästan samtidigt som fascismen. Men samma tillstånd av revolutionärt lågvatten som förde fascisterna till makten ledde till att kommunistpartiets utveckling försvårades. Man räknade inte med det fascistiska hotet i hela dess vidd. Man dödade sig med revolutionära illusioner. Man var helt och hållet emot enhetsfrontspolitiken. Man led kort sagt av alla barnsjukdomar. Det var inte så underligt eftersom partiet endast var två år gammalt. Fascismen framstod i dess ögon endast som "kapitalistisk reaktion". Kommunistpartiet kunde inte urskilja de *särskilda* drag i fascismen som kommer av småbourgeoisins mobilisering mot proletariatet. Italienska kamrater berättar för mig att med Gramsci⁷ som enda undantag kunde kommunistpartiet inte ens tänka sig möjligheten att fascisterna tog makten. När den proletära revolutionen väl lidit nederlag, kapitalisterna bibehållit sina ställningar och kontrarevolutionen triumferat – hur kunde det då återstå någon kontrarevolutionär omvälvning? Bourgeoisin kan ju inte göra uppror mot sig själv! Detta var kärnan i det italienska kommunistpartiets politiska inriktning. Man får inte heller blunda för det förhållande att den italienska fascismen då var ett nytt fenomen som bara låg i sin linda. Inte ens för ett mer erfaret parti skulle det ha varit någon lätt uppgift att urskilja dess särdrag.

Det tyska kommunistpartiets ledning upprepar idag nästan ordagrant den ståndpunkt som låg till grund för det italienska kommunistpartiet: Fascism är ingenting annat än kapitalistisk reaktion; ur

europiska områden och alla kolonier, begränsade Tysklands militära styrka samt innehöll bestämmelser om Tysklands krigsskadedeckning till de allierade. Avtalet hade en förödande effekt på den tyska ekonomin. Det skraddarsyddes för att oskadliggöra Tyskland ekonomiskt och militärt till förmån för de övriga imperialistmakterna men hade också till syfte att stämna den revolutionära flodvågen i Tyskland. Avtalet var en av de faktorer som bidrog till att föra Hitler till makten.

- 5 **Paul von Hindenburg** (1847 – 1934) var en preussisk fältmarskalk som kämpade i fransk-preussiska kriget och kommenderade tyska styrkor i första världskriget då han vann flera viktiga slag mot den ryska armén. Trots den socialdemokratiska oppositionen valdes han 1925 till Weimarrepublikens president och efter Ebert återvaldes han med socialdemokratiskt stöd 1932. I januari 1933 utnämnde han Hitler till kansler.
- 6 **Filippo Turati** (1857 – 1932) advokat, var en av det italienska socialistpartiets grundare. Han röstade mot krigskrediter men ställde upp bakom Wilsons program och blev en hängiven reformist. Efter italienska SP:s splittring 1922 gick han med den reformistiska delen.
- 7 **Antonio Gramsci** (1891 – 1937) var en av det italienska kommunistpartiets grundare, fängslad av Mussolini 1926 och död i fängelset. Från fängelset skrev han brev riktade mot Stalins kampanj mot vänsteroppositionen. Hans anteckningsböcker från fängelset och teoretiska skrifter (Den moderne fursten) har först efter "avstaliniseringen" vunnit erkännande i vänsterkretsar. Togliatti förhindrade publiceringen av Gramscis kritiska brev till partiet.

proletariatets synvinkel är det meningslöst att skilja mellan olika typer av kapitalistisk reaktion. Denna vulgära radikalism är inte så lätt att ursäkta eftersom det tyska partiet är mycket äldre än det italienska under motsvarande tillfälle och marxismen dessutom nu har berikats med den tragiska italienska läxan. Politiskt innebär det samma sak att hävda att fascismen redan är här eller att förneka att den ens kan ta makten. Om man bortser från fascismens speciella karaktär så förklaras oundvikligen viljan att bekämpa den.

Huvudparten av skulden för detta måste givetvis bäras av Kominterns ledning. Framför allt var det de italienska kommunisternas skyldighet att höja sina varnande röster. Men tillsammans med Manuiskij tvingade Stalin dem att förneka de viktigaste lärdomarna av deras egen förintelse. Vi har redan noterat den ivriga pliktrogenhet med vilken Ercoli kopplade om till uppfattningen om socialfascismen som innebär att man passivt inväntar fascismens seger i Tyskland.

Den fascistiska faran skymtar i Tyskland

(Ur *Vändningen i Kommunistiska internationalen och situationen i Tyskland*, 26 september 1930.)

Kominterns officiella press beskriver resultaten från de tyska valen som en enorm seger för kommunismen, en seger som ställer parollen om en tysk sovjetrepublik på dagordningen. De byråkratiska optimisterna vill inte fundera över vilka styrkeförhållanden valsiffrorna avslöjar. De tittar på det antal röster som kommunisterna har fått utan att koppla dem till de revolutionära uppgifter som situationen skapar, och de hinder den sätter upp.

Kommunistpartiet fick omkring 4,6 miljoner röster jämfört med 3,3 miljoner 1928. I ”normala” parlamentariska situationer är en ökning med 1,3 miljoner röster avsevärd, även om vi tar hänsyn till den betydande ökningen av antalet röstande. Men partiets framgångar bleknar totalt jämte fascismens uppgång från 800.000 till 6,4 miljoner röster. Inte mindre viktigt för att bedöma valet är det faktum att socialdemokratin trots stora förluster har kvar sina centrala kadrer och fortfarande fick betydligt fler röster än kommunistpartiet.

Men om vi skulle fråga oss vilken kombination av internationella och inhemska omständigheter som kunde få arbetarklassen att snabbare ansluta sig till kommunismen, så kan vi inte hitta ett bättre exempel på mer gynnsamma omständigheter för en sådan vändning än situationen i dagens Tyskland: Youngs fälla⁸, den ekonomiska krisen, maktbarnarnas rådvillhet, parlamentarismens kris, och det faktum att socialdemokratin blivit oerhört avslöjad när den suttit vid makten. Betraktad utifrån dessa konkreta historiska förhållanden är det tyska kommunistpartiets specifika vikt i landets sociala liv relativt liten, och det trots att det erövrat 1,3 miljoner nya röster.

Kommunismens svaga ställning hänger oupplösligt samman med Kominterns politik och regim, och framstår ännu klarare om vi jämför dess nuvarande samhällseliga förankring med de konkreta och uppskjutbara uppgifter som de nuvarande historiska villkoren ställer det inför.

Det är sant att kommunistpartiet själv inte hade väntat sig en sådan framgång. Men det visar bara att kommunistpartiets ledning under inverkan av alla misstag och nederlag har vant sig av med stora mål och perspektiv. Om det igår underskattade sina egna möjligheter, så underskattar det idag ännu en gång svårigheterna. På så sätt multipliceras en fara med en annan.

8 **Youngs fälla:** Tysklands betalning av krigsskadestånden [efter Första världskriget – öa] övervakades av en kommission som bildades efter Versaillesfördraget. Först handlade den i enlighet med Dawesplanen (efter den amerikanske bankiren och politikern Charles G Dawes) och senare i enlighet med Young-planen, som skisserades av den amerikanske advokaten Owen D Young. Young administrerade båda planerna, som precis som Versaillesfördraget hade de motsägelsefulla målen att underordna den tyska ekonomin och kväva det revolutionära uppsvinget efter kriget.

Och samtidigt är ett verkligt revolutionärt partis främsta kännetecken att det kan se verkligheten i vitögat...

För att den sociala krisen ska leda fram till en proletär revolution krävs, bland annat, en avgörande vändning i de småborgerliga klasserna i riktning mot proletariatet. Det kommer att ge proletariatet möjlighet att ställa sig i spetsen för nationen som dess ledare.

Det senaste valet visade – och det är valets allra viktigaste symptomatiska betydelse – en vändning i rakt motsatt riktning. Under inverkan av krisen svängde inte småbourgeoisin i riktning mot den proletära revolutionen, utan i riktning mot den mest extrema imperialistiska reaktionen, och drog dessutom med sig en avsevärd del av proletariatet.

Nationalsocialismens oerhörda tillväxt uttrycker två faktorer: en djup social kris, som rubbar de småborgerliga massornas balans, och avsaknaden av ett revolutionärt parti som folkmassorna idag skulle kunna betrakta som en erkänd revolutionär ledare. Om kommunistpartiet är ett *parti av revolutionära förhoppningar*, så är fascismen som massrörelse ett *parti av kontrarevolutionär förtvivlan*. När de proletära massorna grips av revolutionära förhoppningar, så drar de oundvikligen med sig en avsevärd och allt större del av småbourgeoisin. Just på detta område visade valresultatet en motsatt bild: den kontrarevolutionära förtvivlan har gripit de småborgerliga massorna med en sådan kraft att de drar med sig stora delar av proletariatet...

Fascismen i Tyskland har blivit en verklig fara, ett intensivt uttryck för den borgerliga regimens hopplösa position, socialdemokratins konservativa roll i denna regim, och kommunistpartiets samlade maktlöshet att avskaffa den. Var och en som förnekar det är antingen blind eller en skrävlare...

Fascismen i Tyskland har blivit en verklig fara, ett intensivt uttryck för den borgerliga regimens hopplösa position, socialdemokratins konservativa roll i denna regim, och kommunistpartiets samlade maktlöshet att avskaffa den. Var och en som förnekar det är antingen blind eller en skrävlare...

Kan styrkan hos de socialdemokratiska arbetarnas konservativa motstånd beräknas på förhand? Nej, det kan den inte. I ljuset från händelserna under de senaste åren kan denna styrka verka enorm. Men sanningen är att det som främst hjälpte till att svetsa samman socialdemokratien var kommunistpartiets felaktiga politik, vars främsta uttryck var den absurda teorin om socialfascismen. För att kunna mäta det verkliga motståndet inom socialdemokratins led krävs det andra mätverktyg, det vill säga en korrekt kommunistisk taktik. Om detta villkor uppfylls – och det är inget litet villkor – så kan socialdemokratins inre motsättningar avslöjas på jämförelsevis kort tid.

I annan form gäller det som sagts ovan också fascismen: frånsatt alla andra förutsättningar härrör den ur skakningarna i Stalin-Zinovjeps strategi.⁹ Vad har den för offensiv styrka? Hur stabil är den? Har den nått sin kulmen, som optimisterna *å tjänstens vägnar* försäkrar oss, eller är den bara i början på sin bana? Det går inte att förutsäga mekaniskt. Det kan bara avgöras i handling. Fascismen är en rakkniv i klassfiendens hand, och just när det gäller den kan Kominterns felaktiga politik leda till katastrofala resultat på kort tid. Å andra sidan kan en korrekt politik undergräva fascismens positioner – om än inte lika snabbt, det är sant...

Om kommunistpartiet trots de exceptionellt gynnsamma omständigheterna har visat sig vara så svagt, att det inte på allvar har kunnat skaka socialdemokratins apparat med hjälp av formuleringen ”socialfascism”, så hotar den verkliga fascismen nu denna apparat, inte längre med ordrika så kallat radikala formuleringar, utan med sprängmedlens kemiska formler. Oavsett hur mycket det stämmer

9 **Gregorij E Zinovjev** (1883-1936) var en hög bolsjevikisk ledare, Kominterns första ordförande, och medlem i trojkan Stalin-Kamenev-Zinovjev som härskade efter Lenins död. Han och Kamenev anslöt sig till Trotskijs Vänsteropposition 1925. Uteslöts tillsammans med oppositionen 1927. Gjorde avbön 1928, men avrättades 1936 som ett av de första offren för Moskvarättegångarna.

att socialdemokratins hela politik beredde vägen för fascismens blomstring, så är det inte mindre sant att fascismen är ett dödligt hot mot i första hand just samma socialdemokrati, vars hela prakt är olösligt knuten till de parlamentariskt demokratiska pacifistiska regeringsmetoderna...

Ur denna situation uppstår politiken av en arbetarnas enhetsfront mot fascismen. Den öppnar oerhörda möjligheter för kommunistpartiet. Men för att nå framgång måste man förkasta "socialfascismens" teori och praktik, vars skadliga effekter under nuvarande omständigheter blir ett verkligt hot.

Samhällskrisen kommer oundvikligen att skapa djupa sprickor inom socialdemokratien. Massornas radikaliseringskommer att påverka de socialdemokratiska arbetarna långt innan de upphör att vara socialdemokrater. Vi kommer oundvikligen att tvingas sluta överenskommelser mot fascismen med olika socialdemokratiska organisationer och fraktioner, och öppet inför massorna ställa definitiva villkor till ledarna... Vi måste lämna den officiella tomma frasen om enhetsfront och återgå till den enhetsfrontspolitik som formulerades av Lenin och tillämpades av bolsjevikerna under hela 1917.

Ur Aisopos fabler

(Ur *Vad härnäst? Det tyska proletariats ödesfrågor*, 27 januari 1932.)

En boskapshandlare drev en gång några tjurar till slakteriet. Slaktaren närmade sig med sin vassa kniv.

– Låt oss gå samman och kasta upp denne bödel på våra horn, föreslog en av tjurarna.

– Men på vilket sätt är slaktaren sämre än handlaren som drev oss hit med sin påk, vi bara undrar, svarade de tjurar som fått sin politiska skolning vid Manuiskijinstitutet.

– Men vi kan ta hand om handlaren också efteråt!

– Försök inte, svarade de principfasta tjurarna. – Du försöker skydda våra fiender från vänster, du är själv en socialslaktare.

Och de vägrade att gå samman.

De tyska poliserna och armén

(Ur *Vad härnäst? Det tyska proletariats ödesfrågor*, 27 januari 1932.)

I händelse av verklig fara litar socialdemokraterna inte på "Järnfronten" utan på den preussiska polisen. Men de gör upp räkningen utan värden! Det förhållandet att polisen ursprungligen i stort antal rekryterades bland socialdemokratiska arbetare är helt betydelselöst. Även i detta fall bestäms medvetandet av miljön. Den arbetare som blir polisman i den kapitalistiska statens tjänst är en borgerlig snut, inte någon arbetare. Dessa polismän har under senare år mycket oftare måst kämpa med revolutionära arbetare än med nazistiska studenter. En sådan träning undgår inte att sätta sina spår. Och framför allt: varje polisman vet att även om regeringar kan förändras så består polisen.

Socialdemokratins teoretiska organ *Das Freie Wort* (vilken eländig tidning!) trycker i sin nyårsupplaga en artikel som lägger ut "fördragsamhetens" politik i dess djupaste mening. Tydligen kan Hitler aldrig komma till makten i motsättning till polisen och Reichswehr. Och Reichswehr står enligt författningen under befäl av republikens president. Av detta följer att fascismen inte är farlig så länge en författningstrogen president står i spetsen för regeringen. Fram till presidentvalet måste Brüning's regering stödjas så att en författningstrogen president därefter kan väljas genom en allians med den parlamentariska bourgeoisin. Så hindras Hitler under ytterligare sju år att ta makten...

Reformismens politiker, dessa flinka intrigörer, listiga ränksmidare och karriärister, experter på att manövrera parlament och regeringar har knappt rubbats ur sina invanda cirklar av händelseutvecklingen, knappt ställts inför kritiska skeenden, förrän de avslöjar sig som – det finns inget mildare uttryck – absoluta och kompletta dårar.

Att förlita sig på en president är att förlita sig på ”staten”. Inför den hotande sammanstötningen mellan proletariatet och den fascistiska småbourgeoisin – två läger som tillsammans utgör den överväldigande majoriteten av den tyska nationen – så skriker dessa marxister från Vorwaerts på nattvakten för att han ska komma till deras hjälp. De säger till staten: ”hjälp, gör något!” (*Staat, greif zu!*)

Borgarklassen, småbourgeoisin och proletariatet

(Ur *Den enda vägen*, 14 september 1932.)

Varje verklig analys av den politiska situationen måste ta sin utgångspunkt i de ömsesidiga förhållandena mellan tre klasser: borgarklassen, småbourgeoisin (inklusive bönderna) och proletariatet.

Den ekonomiskt mäktiga storbourgeoisin utgör i sig själv en oändligt liten minoritet. För att stärka sin makt måste den skaffa sig klara och ömsesidiga band till småbourgeoisin och via dess förmedling till proletariatet.

För att förstå dialektiken i dessa inbördes förhållanden måste vi urskilja tre historiska stadier: den kapitalistiska utvecklingens gryning, då borgarklassen måste använda revolutionära metoder för att lösa sina uppgifter; den kapitalistiska regimens blomstring och mogna period, då borgarklassen utövade sin makt under ordnade, stillsamma, konservativa, demokratiska former; och slutligen kapitalismens nedgång, då borgarklassen tvingas ta till inbördeskrig mot proletariatet för att försvara sin rätt till utsugning.

De politiska program som kännetecknar dessa tre stadier, *jakobinismen*, den reformistiska *demokratien* (inklusive socialdemokratien) och *fascismen*, är i grund och botten småborgerliga program. Mer än något annat visar detta faktum vilken oerhörd – eller snarare avgörande – betydelse de småborgerliga folkmassornas självbestämmande har för hela det borgerliga samhällets öde.

Ändå vilar inte förhållandet mellan borgarklassen och dess grundläggande sociala stöd, småbourgeoisin, på något ömsesidigt förtroende och fredligt samarbete. Till sin stora massa är småbourgeoisin en utsugen och förtryckt klass. Den ser på borgarklassen med avund och ofta med hat. Borgarklassen, å andra sidan, utnyttjar småbourgeoisins stöd, men misstror den samtidigt, ty borgarklassen fruktar med rätta att småbourgeoisin har en benägenhet att riva ner de hinder som satts upp för den uppifrån.

Samtidigt som jakobinerna öppnade och røjde vägen för den borgerliga utvecklingen, så drabbade de hela tiden samman med borgarklassen. De tjänade den genom att oförsonligt bekämpa den. Efter att ha fullföljt sin begränsade historiska roll föll jakobinerna. Kapitalets styre var förutbestämt.

Under en längre period upprätthöll borgarklassen sin makt i form av den parlamentariska demokratien. Men återigen varken fredligt eller frivilligt. Borgarklassen var dödligt rädd för allmän rösträtt. Med hjälp av en kombination av förtryck och eftergifter, med hot om svält kopplat till reformåtgärder, lyckades den i det långa loppet dock inordna inte bara den gamla småbourgeoisin inom den formella demokratins ramar, utan med hjälp av den nya småbourgeoisin – arbetarbyråkratin – till stor del också proletariatet. Tack vare den parlamentariska demokratien lyckades borgarklassen i augusti 1914 leda miljontals arbetare och bönder till slaktbänken.

Men just i och med kriget inleds en tydligt märkbar nedgång för kapitalismen och framförallt för dess demokratiska styresform. Det handlar inte längre om nya reformer och mål, utan om att inskränka och avskaffa de gamla. Därmed kommer borgarklassen i konflikt inte bara med den proletära demokratin institutioner (fackföreningarna och de politiska partierna) utan också med den parlamentariska demokratin, inom vars ramar arbetarorganisationerna uppstod. Därav kampen mot ”marxismen” å ena sidan, och den demokratiska parlamentarismen å den andra.

Men precis som den liberala borgarklassens högsta kretsar på sin tid var oförmögna att av egen kraft göra sig av med feodalismen, monarkin och kyrkan, så är finanskapitalets magnater av *sin* egen kraft oförmögna att ta itu med proletariatet. De behöver småbourgeoisins stöd. För detta ändamål måste den piskas upp, ställas på fötter, mobiliseras, beväpnas. Men det är en metod som har sina risker. Även om borgarklassen utnyttjar fascismen så fruktar den ändå den. I maj 1926 tvingades Pilsudski rädda det borgerliga samhället med hjälp av en statskupp mot den polska borgarklassens traditionella partier. Det gick så långt att det polska kommunistpartiets officiella ledare Warski¹⁰, som inte lämnade Rosa Luxemburg för Lenin utan för Stalin, ansåg att Pilsudskis statskupp var vägen till en ”revolutionärt demokratisk diktatur”, och uppmanade arbetarna att stöda Pilsudski.

Vid ett möte med den polska kommissionen i Kominterns exekutivkommitté 2 juli 1926, sa författaren till dessa rader angående händelserna i Polen:

... den rörelse som han [Pilsudski] ledde var småborgerlig, ett ”underklassigt” sätt att lösa det kapitalistiska samhällets pressande problem, under sin nedgång och förfall. Här finns en direkt parallell till den italienska fascismen...

Dessa två strömningar har otvivelaktigt gemensamma drag: deras stöttrupper rekryteras... ur småbourgeoisin. Både Pilsudski och Mussolini arbetade med utomparlamentariska, naket våldsamma medel, med hjälp av inbördeskrig. Ingen av dem tänkte störta det borgerliga samhället, utan siktade till att rädda det. Efter att ha fått de småborgerliga massorna på fötter och efter att ha kommit till makten drabbade båda öppet samman med storbourgeoisin. Osökt kommer jag att tänka på en historisk generalisering: man tvingas påminna sig Marx' definition av jakobinismen som ett underklassens sätt att ta itu med borgarklassens feudala fiender. Det var under borgarklassens *uppgångsepok*. Under det borgerliga samhällets nuvarande *nedgångsepok* behöver borgarklassen återigen använda ett ”underklassigt” sätt att lösa sina problem – som inte längre är progressiva utan tvärtom rakt igenom reaktionära. I denna mening innehåller alltså fascismen en reaktionär karikatyr av jakobinismen...

Den nedåtgående borgarklassen kan inte upprätthålla sin makt med hjälp av sina egna metoder och medel – den parlamentariska staten. Den behöver fascismen som ett vapen för självförvar, åtminstone i de mest kritiska ögonblicken. Borgarklassen tycker inte om att använda ”underklassiga” sätt att lösa sina problem. Den var enormt fientligt inställd till jakobinismen, som røjde en blodig väg för det borgerliga samhällets utveckling. Fascisterna ligger oändligt mycket närmare den nedåtgående borgarklassen än vad jakobinerna var den uppåtgående borgarklassen. Men den stadgade borgarklassen tycker inte heller om de fascistiska sätten att lösa deras problem, ty även om chockvågorna och störningarna är i det borgerliga samhällets intressen, så innebär de också faror. Det är grunden till fiendskapen mellan fascismen och borgarklassens traditionella partier...

Storbourgeoisin ogillar denna metod på samma sätt som en man med svullen käke ogillar att få sina tänder utdragna. Det borgerliga samhällets respektabla kretsar betraktade med hat tandläkare Pilsudskis arbete, men till sist gav de upp inför det oundvikliga, förvisso med hot om motstånd och mycket köpsläende och käbblande om priset. Och kan man tänka sig, små-

10 **Adolf Warski** (1868-1938) grundade tillsammans med Luxemburg och Leo Jogiches det polska socialdemokratiska partiet, och senare det polska kommunistpartiet. Han avrättades 1938 av Stalin tillsammans med andra polska landsflyktingar.

bourgeoisins hjälte från igår har förvandlats till kapitalets gendarm!¹¹

Mot detta försök att definiera fascismens plats i historien som att vara en politisk ersättare för socialdemokratin, ställde man teorin om socialfascismen. Till en början kunde det verka som en anspråksfull, gapig men harmlös dumhet. De efterföljande händelserna visade vilket skadligt inflytande den stalinistiska teorin egentlig fick på den Kommunistiska internationalens hela utveckling.¹²

Följer det av jakobinismens, demokratins och fascismens historiska roll, att småbourgeoisin är dömd att till sina sista dagar förbli ett verktyg i kapitalets händer? Om så vore fallet skulle proletariats diktatur vara omöjligt i ett antal länder där småbourgeoisin utgör majoriteten. Och än mer, den skulle bli ytterst svår att genomföra i andra länder där småbourgeoisin utgör en betydande minoritet. Lyckligtvis är det inte så. Erfarenheterna från Pariskommunen¹³ visade för första gången, åtminstone inom en stad, precis som erfarenheterna från oktoberrevolutionen senare har visat i mycket större skala och under en ojämförligt längre period, att alliansen mellan småbourgeoisin och storbourgeoisin inte är olöslig. Eftersom småbourgeoisin är oförmögen till en *självständig* politik (det är också därför en småborgerlig ”demokratisk diktatur” är ogenomförbar) så har den inget annat val än att välja mellan borgarklassen och proletariats.

Under uppgångsepoken, när kapitalismen spirade och blomstrade, marscherade småbourgeoisin, trots enstaka våldsamma utbrott av missnöje, i allmänhet lydigt i den kapitalistiska selen. Och inte heller kunde den göra något annat. Men under förhållanden av kapitalistiskt sönderfall och ekonomisk återvändsgränd strävar, söker och försöker småbourgeoisin slita sig loss från de gamla herrarnas och härskarnas bojor. Den är fullt förmögen att knyta sitt öde till proletariats. För det behövs bara en enda sak: småbourgeoisin måste få tilltro till proletariats förmåga att leda in samhället på en ny väg. Proletariatet kan bara inspirera denna tilltro med hjälp av sin styrka, beslutsamma aktioner, en skicklig offensiv mot fienden, och en framgångsrik revolutionär politik.

Men ve det revolutionära parti som inte är situationen vuxet! Proletariats dagliga kamp ökar det borgerliga samhällets instabilitet. Strejkerna och de politiska oroligheterna förvärrar landets ekonomiska situation. Tillfälligt kan småbourgeoisin förlika sig med de ökande försakelserna, om erfarenheterna övertygar dem om att proletariatet befinner sig i en ställning där det kan leda in dem på en ny väg. Men om det revolutionära partiet, trots att klasskampen hela tiden hårdnar, gång efter gång visar sig oförmöget att ena arbetarklassen bakom sig, om det vacklar, blir förvirrat, motsäger sig själv, då förlorar småbourgeoisin tålamodet och börjar ge de revolutionära arbetarna skulden för sitt elände. Alla borgerliga partier, inklusive socialdemokratin, tänker just i dessa banor. När den sociala krisen blir outhärdligt intensiv uppträder ett speciellt parti på scenen, vars direkta mål är att hetsa småbourgeoisin till ett vitglödgat hat och rikta det och dess förtvivlan mot proletariatet. I Tyskland fullföljs denna historiska funktion av nationalsocialismen, en bred strömning vars ideologi består av det sönderfallande borgerliga samhällets alla ruttna utdunstningar.

11 ”Den polska fascismen och kommunistpartiets misstag.” (Juli 1926.) Publicerad på engelska i *Intercontinental Press*, 1 mars 1971.

12 Samtidigt som man dolde talet som citerades ovan för partiet och Komintern, så genomförde den stalinistiska pressen en av sina vanliga kampanjer mot det. Manuilskij skrev att jag hade vågat ställa fascisterna och jakobinerna ”på samma nivå”, trots att jakobinerna var våra revolutionära förfäder. Denna anmärkning är mer eller mindre korrekt. Tyvärr har dessa förfäder mer än några få efterföljare som inte klarar av att använda sina hjärnor. Ett eko från denna gamla diskussion kan till och med återfinnas i Münzenbergs senaste alster mot ”trotskismen”. Men låt oss lämna detta ämne. - Trotskij's anmärkning.

13 **Pariskommunen** var det första exemplet på en arbetarregering. Den hade makten från 18 mars till 28 maj 1871, endast 72 dagar, innan den störtades efter en serie blodiga slag.

Sammanbrottet för den borgerliga demokratin

(Ur *Vart går Frankrike?*, 1934.)

Efter kriget ägde det rum en hel rad segerrika revolutioner i Ryssland, Tyskland, Österrike-Ungern och senare i Spanien. Men det var bara i Ryssland som arbetarklassen tog hela makten i sina händer, exproprierade sina utsugare och skapade och bibehöll en arbetarstat. Överallt annars medförde ledarskapens misstag att arbetarklassen trots segern stannade halvvägs. Som ett resultat av det gled makten ur deras händer, ändrades från vänster till höger och blev ett byte för fascismen. I en rad andra länder föll makten i händerna på en militärdiktatur. Ingenstans kunde parlamentet försona klassmotsättningarna och säkra en fredlig utveckling av händelserna. Konflikterna löstes med vapen i hand.

Under lång tid trodde det franska folket att fascismen inte rörde dem. De hade en republik där alla frågor, med hjälp av den allmänna rösträtten, togs om hand av det enväldiga folket. Men 6 februari påtvingade flera tusen fascister och rojalister, beväpnade med revolverar, klubbor och rakblad, landet den reaktionära regeringen Doumergue, under vars beskydd de fascistiska banden fortsätter att växa och beväpna sig. Vad har morgondagen i sitt hägn?

I Frankrike, liksom i andra europeiska länder (England, Belgien, Holland, Schweiz, de skandinaviska länderna), existerar det givetvis fortfarande parlament, val och demokratiska rättigheter, eller vad som återstår av dem. Men i samtliga dessa länder skärps klasskampen, precis som tidigare i Italien och Tyskland. Den som tröstar sig med orden "Frankrike är inte Tyskland" är en obotlig idiot. Samma historiska lagar verkar i alla länder, nämligen den kapitalistiska nedgångens lagar. Om produktionsmedlen förblir i händerna på ett litet antal kapitalister, så har samhället ingen utväg. Det är dömt att gå från kris till kris, från nöd till misär, från dåligt till sämre. Kapitalismens förfall och sönderfall uttrycks på olika sätt och olika snabbt i olika länder. Men processens grundläggande drag är desamma överallt. *Borgarklassen leder sitt samhälle mot en fullständig bankrutt.* Den kan inte garantera vare sig bröd eller fred åt folket. *Just därför kan den inte längre tolerera det demokratiska systemet.* Den tvingas krossa arbetarna med fysiskt våld. Men det går inte att få stopp på arbetarnas och böndernas missnöje bara med hjälp av polis. Ofta är det också omöjligt att få armén att marschera mot folket. Det börjar med sönderfall och slutar med att stora delar av armén går över till folkets sida. Därför tvingas finanskapitalet skapa speciella väpnade band som är tränade att bekämpa arbetare, precis som vissa hundraser tränas att jaga villebråd. Fascismens historiska funktion är att krossa arbetarklassen, ödelägga dess organisationer och undertrycka de politiska fri- och rättigheterna, i en situation där kapitalisterna är oförmögna att styra och härska över nationen med hjälp av den demokratiska apparaten.

Fascismens mänskliga material kommer i huvudsak från småbourgeoisin. Den har ruinerats av storkapitalet. Den har ingen utväg i det nuvarande samhällssystemet, men känner inte till något annat. Fascisterna styr deras missnöje, indignation och förtvivlan från storkapitalet, och riktar det mot arbetarna. Man kan säga att fascismen är en handling där småbourgeoisin ställer sig till sina bittraste fienders förfogande. Storkapitalet ruinerar medelklasserna, och eggjar sedan den förtvivlade småbourgeoisin mot arbetarna med hjälp av hyrda fascistiska demagoger. Bara med hjälp av dessa mordiska medel kan den borgerliga regimen upprätthållas. Hur länge? Tills den störtas av en proletär revolution.

Fruktar småbourgeoisin revolutionen?

(Ur *Vart går Frankrike?*, 1934.)

Parlamentariska idioter, som anser sig känna folket, älskar att upprepa: ”Man får inte skrämma medelklasserna med revolutionen. De tycker inte om ytterligheter.” I denna allmänna form är detta påstående helt felaktigt. Så länge affärerna går bra, och så länge han hoppas att de ska gå ännu bättre imorgon, föredrar naturligtvis småägaren ordning och reda.

Men när han har förlorat dessa förhoppningar blir han lätt rasande och kan tänka sig att ta till de värsta ytterlighetsåtgärder. Om det inte var så, hur skulle han annars ha kunnat störta den demokratiska staten och föra fascismen till makten i Italien och Tyskland? För den desperata småbourgeoisin är fascismen framförallt en kraft som bekämpar storkapitalet, och de tror att fascismen till skillnad från arbetarpartierna som bara pratar, kommer att använda våld för att få mer ”rättvisa”. På sitt sätt är bonden och hantverkaren realist. De inser att man måste använda våld.

Det är falskt, ja tredubbelt falskt, att hävda att småbourgeoisin inte går över till arbetarpartierna på grund av att den är rädd för ”ytterlighetsåtgärder”. Tvärtom. Den lägre småbourgeoisin, de stora massorna, ser bara arbetarpartierna som parlamentariska maskiner. De tror inte på deras styrka, och inte heller på deras kampförmåga, eller deras beredskap att föra kampen till slutet.

Och om det är så, är det då värt besväret att ersätta radikalismen med dess parlamentariska bröder på vänsterkanten? Så resonerar eller känner den halvt exproprierade, ruinerade och missnöjde småborgaren. För att kunna utveckla en riktig politik är det nödvändigt att förstå denna böndernas, hantverkarnas, tjänstemännens, de lägre funktionärernas etc psykologi – som har sitt ursprung i den sociala krisen. Småbourgeoisin är ekonomiskt beroende och politiskt splittrad. Därför kan den inte driva en självständig politik. Den behöver en ”ledare” som ingjuter mod i dem. Detta individuella eller kollektiva ledarskap, det vill säga en person eller ett parti, kan någon av huvudklasserna stå till tjänst med – antingen borgarklassen eller arbetarklassen. Fascismen enar och beväpnar de uppsplittrade massorna. Ur människodamm organiserar den stormtrupper. På så sätt ger den småbourgeoisin en illusion av att vara en självständig kraft. Den börjar inbilla sig att den verkligen kommer att styra landet. Det är inte konstigt att dessa illusioner och förhoppningar stiger småbourgeoisin åt huvudet!

Men småbourgeoisin kan också finna sin ledare i arbetarklassen. Det visade sig i Ryssland och delvis i Spanien. I Italien, Tyskland och Österrike rörde sig småbourgeoisin i denna riktning. Men arbetarpartierna levde inte upp till sin historiska uppgift.

För att få småbourgeoisin till sin sida måste arbetarklassen vinna deras förtroende. Och för att kunna det måste den ha tilltro till sin egen styrka.

Den måste ha ett klart handlingsprogram och måste vara redo att med alla medel kämpa om makten. När arbetarklassens revolutionära parti har härdat den inför den avgörande och skoningslösa kampen, säger den till bönderna och till småbourgeoisin i städerna: ”Vi kämpar om makten. Här är vårt program. Vi är beredda att diskutera förändringar i detta program med er. Vi kommer bara att använda våld mot storkapitalet och dess lakejer. Med er önskar vi sluta en allians på grundval av ett klart program” Bönderna kommer att förstå detta språk. Men de måste tro på arbetarklassens förmåga att gripa makten.

Och för att det ska bli möjligt måste enhetsfronten rensas från alla tvetydigheter, all obeslutsamhet, alla tomma fraser. Man måste inse hur läget är, och verkligen slå in på den revolutionära vägen.

Arbetarmilisen och dess motståndare

(Ur *Vart går Frankrike?*, 1934.)

För att kämpa behöver man bevara och stärka medel och verktyg för kampen – organisationer, press,

möten, etc. Fascismen är ett direkt och omedelbart hot mot allt detta. Den är ännu inte tillräckligt stark för att kunna kämpa direkt om makten, men den är stark nog för att bit för bit försöka slå ner arbetarorganisationerna, och under dessa attacker stärka sin sammanhållning och sprida skräck och osäkerhet bland arbetarna.

Fascisterna får en omedveten hjälp från de som säger att "fysisk kamp" inte är tillåten eller är meningslös, och som kräver av Doumergue att han ska avvärja sina fascistiska beskyddare. I synnerhet i den nuvarande situationen finns det inget farligare för proletariatet än de falska förhoppningarnas gift. Ingenting stärker fascisternas fräckhet så mycket som "slapp pacifism" från arbetarorganisationernas sida. Ingenting förstör medelklassernas förtroende för arbetarklassen mer än förhållning, passivitet och ovilja till kamp.

Le Populaire och speciellt *l'Humanité* skriver varje dag: "Enhetsfronten är ett hinder för fascismen", "enhetsfronten kommer inte att tillåta...", "fascisterna kommer inte att våga", etc. Detta är fraser. Vi måste ärligt säga till arbetarna, socialisterna och kommunisterna: låt er inte luras av de ytliga och oansvariga journalisternas och talarnas fraser. Det handlar om våra huvuden och socialismens framtid. Vi förnekar inte att enhetsfronten är viktig. Vi krävde den redan på den tiden då båda partiernas ledningar var mot den. Enhetsfronten öppnar många *möjligheter* men inget mer. Enhetsfronten avgör ingenting i sig själv. Det är endast massornas kamp som avgör. Enhetsfrontens värde kommer att visa sig när kommunistiska avdelningar hjälper socialistiska avdelningar och vice versa, i händelse av ett fascistiskt angrepp mot *Le Populaire* eller *l'Humanité*. Men då måste det finnas proletära kampgrupper, och de måste utbildas, tränas och beväpnas. Om det inte finns någon försvarsorganisation, det vill säga en arbetarmilis, så kan *Le Populaire* och *l'Humanité* skriva hur många artiklar som helst om enhetsfrontens allsmäktighet, de kommer ändå att vara helt försvarslösa vid första bästa väl förberedda fascistiskt angrepp.

Vi tänker göra en kritisk genomgång av de "argument" och "teorier" som arbetarmilisen motståndare har presenterat. De är talrika och inflytelserika i de två arbetarpartierna.

Ofta säger man till oss: "vi behöver massjälvförsvar och inte milisen." Men vad är detta "massjälvförsvar" utan kamporganisationer, utan specialiserade kadrer, utan vapen? Att låta oorganiserade, oförberedda, övergivna massor ta hand om försvaret mot fascismen är att spela en roll som är oförsvarligt mycket lägre än Pontius Pilatus'. Att förneka arbetarmilisen roll är att förneka förtruppens roll. Varför då ett parti? Utan massornas stöd är milisen inget. Men utan organiserade kampgrupper kommer även de mest heroiska massor att bit för bit krossas av de fascistiska banden. Det är löjligt att ställa milisen i motsättning till självförsvar. Milisen är ett organ för självförsvar.

"Att kräva att det organiseras en milis", säger de minst seriösa och ärliga motståndarna, "vore att inlåta sig på provokationer." Detta är inget argument utan en förolämpning. Om behovet att försvara arbetarorganisationerna springer ur hela situationen hur kan man då låta bli att kräva att det bildas en milis? Kanske de menar att skapandet av en milis "provocerar" fram angrepp från fascisterna och förtryck från regeringen. I så fall är argumentet helt igenom reaktionärt. Liberaler har alltid sagt till arbetarna att de "provocerar" reaktionen med sin klasskamp.

Reformisterna upprepade denna anklagelse mot marxisterna, och mensjevikerna mot bolsjevikerna. När det kommer till kritan inskränker sig dessa anklagelser till den djupsinniga tanken, att om de förtryckta inte gör motstånd så behöver inte förtryckarna slå dem. Det är Tolstojs och Gandhis teorier, men det har aldrig varit Marx' eller Lenins. Om *l'Humanité*¹⁴ fortsättningsvis vill utveckla

14 I *l'Humanité* från 30 oktober 1934 ger Vaillant-Couturier ett bra exempel på att det är meningslöst att kräva av regeringen att den ska avvärja fascisterna, att bara en massrörelse kan avvärja dem. I så måtto som det uppenbarligen handlar om en fysisk och inte "ideologisk" avvärjning, litar vi på att *l'Humanité* nu kommer att medge

teorin om ”icke-våld mot det onda”, så ska de hädanefter inte ha hammaren och skäran, oktoberrevolutionens emblem som symbol, utan den fromma get som ger Gandhi mjölk.

”Men arbetarnas beväpning passar bara i en revolutionär situation, och en sådan situation har vi inte ännu.” Detta djupsinniga argument betyder att arbetarna måste låta sig slaktas innan situationen blir revolutionär. Gårdagens förespråkare för den ”tredje perioden” vill idag inte se vad som äger rum framför ögonen på dem. Den enda orsaken till att frågan om vapen har uppkommit är att den ”fredliga”, ”normala”, ”demokratiska” situationen har ersatts av en stormig, kritisk och osäker situation, som kan omvandlas till en revolutionär eller kontrarevolutionär situation.

Vilken utväg det blir beror framförallt på om de framskridna arbetarna ostraffat kommer att låta sig angripas och bit för bit besegras, eller om de kommer att besvara varje slag med två, öka de förtrycktas mod och ena dem bakom sin fana. En revolutionär situation faller inte från himlen. Den skapas genom den revolutionära klassens och dess partis aktiva deltagande.

De franska stalinisterna argumenterar att milisen inte räddade det tyska proletariet från nederlag. Bara häromdagen förnekade de överhuvudtaget att det skett något nederlag, och försäkrade att de tyska stalinisternas politik var riktig från början till slut. Idag ser de allt det onda i den tyska arbetarmilisen (*Rote Front*). De går alltså från ett misstag till ett motsatt inte mindre vansinnigt misstag. *Det krävs en riktig politik*. De tyska stalinisternas politik (”huvudfienden är socialfascisterna”, splittringen av fackföreningarna, flörten med nationalsocialisterna, kupppolitiken) ledde på ett ödesdigert sätt till den proletära förtruppens isolering och skeppsbrott. Med en så värdelös strategi kan inte ens en milis rädda situationen.

Det är rent nonsens att säga att organisera en milis i sig leder till äventyrligheter, provocerar fienden, ersätter den politiska kampen med fysisk kamp, etc. Dessa fraser är inget annat än politisk feghet.

I egenskap av förtruppens starka organisation är i själva verket milisen det bästa försvaret mot äventyr, mot individuell terrorism, mot spontana blodiga utbrott.

Samtidigt är milisen det enda seriösa sättet att minimera det inbördeskrig fascismen påtvingar proletariet. Om man, trots att det saknas en ”revolutionär situation”, då och då låter arbetarna på sitt eget sätt läxa upp patrioterna i ”faderns son”, så kommer det att bli ojämförligt svårare att rekrytera nya fascistiska band.

Men strategierna, som trasslar in sig i sina egna resonemang, lägger här fram ännu mer idiotiska argument: ”Om vi besvarar fascisternas revolverskott med andra revolverskott”, skriver *L'Humanité* 23 oktober (1934), ”så glömmer vi det faktum att fascismen är en produkt av det kapitalistiska systemet, och att kampen mot fascismen måste riktas mot hela systemet.” Det är svårt att på några få rader få in mer förvirring eller fler misstag. Det går inte att försvara sig mot fascisterna därför att de är... ”en produkt av det kapitalistiska systemet”. Det innebär att vi måste avsäga oss all kamp, ty alla

att det behövs en arbetarmilis. Vi är alltid beredda att hylla varje steg som stalinisterna tar på den rätta vägen... men 1 november tar Vaillant-Couturier tyvärr ett avgörande steg tillbaka: fascisterna kommer inte att avväpnas av enhetsfronten, utan av Doumergues polis under ”påtryckning och kontroll” från enhetsfronten. En märklig teori: utan en revolution, med enbart ”ideologiska” påtryckningar, ska man kunna förvandla den bonapartistiska polisen till ett verkställande organ för proletariet! Varför ska det då behövas ett väpnat maktövertagande, när det går att uppnå samma resultat med fredliga medel? Under enhetsfrontens ”påtryckningar och kontroll” nationaliserar Germain Martin bankerna, medan Marchando sätter de reaktionära kuppmakarna bakom lås och bom, till att börja med sin kollega Tardieu. Teorin om ”påtryckningar och kontroll” i motsats till revolutionär kamp uppfanns inte av Vaillant-Couturier. Han lånade den från Otto Bauer, Hilferding och den ryska mensjeviken Dan. Syftet med denna teori är att avleda arbetarna från revolutionär kamp. Faktum är att det är hundra gånger lättare att avväpna fascisterna med sina egna händer än med hjälp av en fientlig polis' händer. Och när enhetsfronten är stark nog att ”kontrollera” statsapparaten – följaktligen efter maktövertagandet och inte före det – kommer den helt enkelt att avskaffa den borgerliga polisen och ersätta den med en arbetarmilis. - Trotskijs anmärkning.

nuvarande samhällsproblem är ”produkter av det kapitalistiska systemet”.

När fascisterna dödar en revolutionär eller bränner ner en proletär tidnings lokaler, ska arbetarna sucka filosofiskt: ”Nåja! Mord och mordbränder är produkter av det kapitalistiska systemet”, och gå hem med lättat samvete. Marx' militanta teori ersätts med fatalistisk förnedring, enbart till klassfiendens fromma. Småbourgeoisins undergång är givetvis en produkt av kapitalismen. Och de fascistiska banden är å sin sida en produkt av småbourgeoisins undergång. Men å andra sidan är proletariatets ökande misär och revolt också produkter av kapitalismen, och milisen är i sin tur en produkt av den skärpta klasskampen. Varför är då, enligt ”marxisterna” i *l'Humanité*, de fascistiska banden en rättmätig produkt av kapitalismen, medan arbetarmilisen är en orättfärdig produkt av... trotskisterna? Här är det omöjligt att veta ut eller in.

”Vi måste ta itu med hela systemet” säger man. Hur? Ovanför människornas huvuden? I olika länder började fascisterna med revolvrar och slutade med att förstöra arbetarorganisationernas hela ”system”. Hur ska vi stoppa fiendens väpnade offensiv om inte med väpnat försvar, för att sedan i vår tur gå på offensiven?

I ord erkänner *l'Humanité* behovet av försvar, men bara i form av ”massjälvförsvar”. Milisen är farlig därför att den skiljer kampgrupperna från massorna. Men hur kommer det sig då att det bland fascisterna finns självständiga väpnade grupper som inte är skilda från de reaktionära massorna, utan med sina välordnade attacker tvärtom inger mod och uppmuntrar dessa massor? Eller kanske de proletära massornas kampglöd är underlägsen de deklasserade småborgarnas?

Hopplöst intrasslad börjar *l'Humanité* till sist tvivla: massjälvförsvaret kräver tydligen att det skapas speciella ”självförsvarsgrupper”. Istället för en förkastlig milis föreslår man speciella grupper eller avdelningar. Vid första anblick verkar det bara vara olika namn. Förvisso betyder inte det namn *l'Humanité* föreslår någonting. Det går att tala om ”massjälvförsvar” men inte ”självförsvarsgrupper”, eftersom dessa grupper inte ska försvara sig själva utan arbetarorganisationerna. Men det handlar inte om namnet. Enligt *l'Humanité* måste dessa ”självförsvarsgrupper” förkasta användande av vapen, eftersom de annars förfaller till ”kuppolitik”. Dessa visa män behandlar arbetarklassen som ett barn som inte får lov att hålla i ett rakblad. Som vi vet är rakbladen förbehållna *Camelots de Roi*, som ju är en rättmätig ”produkt av kapitalismen”, och som med hjälp av sina rakblad har störtat det demokratiska ”systemet”. Nåväl, hur ska då ”självförsvarsgrupperna” försvara sig mot fascisternas revolvrar? ”Ideologiskt”, så klart. Med andra ord kan de bara gömma sig. När de inte har det som behövs i händerna måste de använda benen som ”självförsvar”. Och under tiden kommer fascisterna ostraffat att plundra arbetarorganisationerna. Om nu proletariatet lider ett fruktansvärt nederlag, så kommer det i alla fall inte att göra sig skyldigt till ”kuppolitik”. Detta bedrägliga pladder, som går under ”bolsjevismens” fana, väcker bara äckel och avsky.

Under den ”tredje periodens” glada dagar, när *l'Humanité*s strateger led av barrikadfeber, ”erövrade” gatorna varje dag, och stämplade alla som inte höll med om deras överdrifter som ”socialfascister”, så förutsade vi: ”så fort dessa herrar bränner sig på fingrarna kommer de att bli den värsta sortens opportunisterna”. Denna förutsägelse har fullständigt bekräftats. När det växer och stärks en rörelse för milisen inom Socialistpartiet, då gör det så kallade kommunistpartiets ledare allt för att kyla ner de framskridna arbetarnas heta önskan att organisera sig i kampgrupper. Kan man tänka sig ett mer demoraliserande eller avskyvärt agerande?

Vissa av Socialistpartiets medlemmar har följande invändning: ”Vi måste bilda en milis, men det finns ingen anledning att tala om det vitt och brett.” Vi vill bara gratulera de kamrater som vill dölja sakens praktiska sidor för nyfikna ögon och öron. Men det är alltför naivt att tro att det går att skapa

en milis utan att det märks, i hemlighet innanför fyra väggar. Vi behöver tio- och så småningom hundratusentals kämpar. Och de kommer att ansluta sig bara om miljontals arbetare, män och kvinnor, och efter dem bönderna, inser att det behövs en milis, och skapar en atmosfär av ivrig sympati och aktivt stöd kring de frivilliga. Det går bara att vara hemlighetsfull om sakens *tekniska* sida. Den *politiska* kampanjen måste drivas öppet, på möten, fabriker, gator och torg.

Basmedlemmarna i milisen måste vara fabriksarbetare som grupperas efter sina arbetsplatser. De känner varandra och kan mycket lättare och säkert än den mest upphöjde byråkrat försvara sina kampgrupper mot fiendeagenternas provokationer. Utan en öppen mobilisering av massorna kommer en hemlighetsfull generalstab att maktlös bli hängande i luften. Varje arbetarorganisation måste kasta sig in i detta arbete. I denna fråga kan det inte finnas någon gränslinje mellan arbetarpartierna och fackföreningarna. Hand i hand måste de mobilisera massorna. Då kommer folkmilisens framgång att vara helt säker.

”Men var ska arbetarna få tag i vapen?”, invänder den nyktra ”realisten” - det vill säga den skrämde kälkborgaren. ”Fienden har gevär, kanoner, stridsvagnar, stridsgas och flygplan. Arbetarna har några hundra revolverar och fickknivar.”

Här staplar man upp allting för att skrämma arbetarna. Å ena sidan sätter våra kloka herrar likhetstecken mellan fascisternas vapen och statens beväpning. Å den andra vänder de sig till staten och kräver att den avväpnar fascisterna. Märklig logik! Faktum är att båda ståndpunkterna är fel. Fascisterna i Frankrike är långt från att kontrollera staten. 6 februari drabbade de samman i en väpnad konflikt med statens polis. Därför är det fel att tala om kanoner och stridsvagnar när det rör sig om *omedelbar* väpnad kamp mot fascisterna. De är naturligtvis rikare än vi. Men arbetarna är fler, mer bestämda, mer hängivna, när de känner att den revolutionära ledningen är stark.

Utöver andra sätt kan arbetarna beväpna sig på fascisternas bekostnad, genom att systematiskt avväpna dem.

Det är ett av de viktigaste sätten att bekämpa fascismen. När arbetarnas vapenarsenal börjar öka på fascisternas bekostnad, då kommer bankerna och trusterna att bli mer försiktiga med att finansiera beväpningen av sina mördarband. I detta fall – *men bara i detta fall* – är det till och med tänkbart att de oroade myndigheterna verkligen skulle börja förhindra beväpningen av fascisterna, för att inte ge arbetarna tillgång till mer vapen. Det är sedan länge känt att ”reformer” eller eftergifter från regeringen bara är en biprodukt till en revolutionär taktik.

Men hur ska vi avväpna fascisterna? Det går naturligtvis inte att göra med enbart tidningsartiklar. Kampgrupper måste skapas. En underrättelsetjänst måste upprättas. När folk inser att vi på allvar har tagit itu med saker och ting, kommer tusentals informatörer och sympatisörer frivilligt att sluta upp från alla håll. Det krävs en vilja till proletära handlingar.

Men fascisternas vapen är naturligtvis inte den enda källan. Frankrike har mer än en miljon organiserade arbetare. I allmänna ordalag är det en låg siffra. Men den är helt tillräcklig för att vara en början till att organisera en arbetarmilis. Om partierna och fackföreningarna bara beväpnar en tiondel av sina medlemmar, skulle redan det vara en styrka på hundratusen man. Utan tvekan skulle antalet frivilliga som trädde fram efter ett upprop för en arbetarmilis från ”enhetsfronten” vida överstiga denna siffra. Inom en månad eller två skulle bidrag från partier och fackföreningar, insamlingar och frivilliga bidrag, göra det möjligt att beväpna hundra- till tvåhundra tusen arbetarkämpar. Det fascistiska slöddret skulle omedelbart sticka svansen mellan benen. Utvecklingsperspektiven skulle bli oändligt mer gynnsamma.

Att använda bristen på vapen eller andra objektiva orsaker för att förklara varför det ännu så länge inte gjorts några försök att bilda en milis är att lura sig själv och andra. Det viktigaste hindret – man

kan säga det enda hindret – ligger i det faktum att arbetarorganisationernas ledningar är så konservativa och passiva. De skeptiska ledarna tror inte på proletariats styrka. Istället för att uttrycka den pulserande energin under dem sätter de sina förhoppningar till diverse mirakel från ovan. De socialistiska arbetarna måste tvinga sina ledare att genast ta itu med att skapa en arbetarmilis. Annars får de lämna plats åt yngre, friskare krafter.

Det går inte att tänka sig en strejk utan propaganda och agitation. Den är också otänkbar utan strejkvakter, som övertalar när de kan men brukar våld när det behövs. Strejker är klasskampens mest elementära form. I varierande grad kombinerar den alltid "ideologiska" metoder med fysiska. I grund och botten är kampen mot fascismen en politisk kamp, och precis som strejker behöver strejkvakter så behöver kampen mot fascismen en milis. Strejkvakten är i grund och botten ett frö till en arbetarmilis. Den som avsäger sig "fysisk" kamp måste avsäga sig all kamp, ty anden lever inte utan en kropp.

Som den store militära teoretikern Clausewitz så utmärkt uttryckte det, är kriget en fortsättning av politiken med andra medel. Denna definition gäller även inbördeskrig. Fysisk kamp är bara "andra medel" i den politiska kampen. Det går inte att ställa den ena i motsättning till den andra, ty det är omöjligt att stoppa den politiska kampen efter behag, när den av inre nödvändighet omvandlas till fysisk kamp.

Det är ett revolutionärt partis plikt att i tid förutse att politiken oundvikligen omvandlas till en öppen väpnad konflikt och med all kraft förbereda sig för detta ögonblick, på samma sätt som de härskande klasserna förbereder sig.

Milisavdelningar för att försvara sig mot fascismen är det första steget på vägen mot att beväpna proletariatet, inte det sista. Vår paroll är:

Beväpna proletariatet och de revolutionära bönderna.

Arbetarmilisen måste när det kommer till kritan omfatta alla jobbare. Detta program går bara att genomföra *fullständigt* i en arbetarstat som har kontrollen över alla produktionsmedel, och därmed också alla förstörelsemedel, det vill säga alla vapen och alla fabriker som producerar dem.

Men det går inte att uppnå en arbetarstat tomhänt. Bara politiska invalider som Renaudel kan tala om en fredlig konstitutionell väg till socialismen. Den konstitutionella vägen är avskuren av skyttegravar som hålls av de fascistiska banden. Det ligger många skyttegravar framför oss. Borgarklassen kommer inte att tveka att med hjälp av armén och polisen göra dussintals statskupper för att hindra proletariatet från att ta makten.

Bara en segerrik revolution kan skapa en arbetarstat.

Revolutionen förbereds av den ekonomiska och politiska utvecklingen, men avgörs alltid genom en öppen väpnad konflikt mellan antagonistiska klasser. En revolution blir bara möjlig som resultatet av långvarig politisk agitation, en längre periods skolning och organisering av massorna.

Men även den väpnade konflikten måste förberedas långt i förväg.

De framskridna arbetarna måste veta att de kommer att bli tvungna att kämpa och vinna en kamp på liv och död. För att garantera sin frigörelse måste de skaffa sig vapen.

Perspektiven i USA

(Ur "Några frågor om amerikanska problem", *Fourth International*, oktober 1940.)

Den amerikanska arbetarklassens efterblivenhet är bara relativ.

I många viktiga avseenden är den världens mest avancerade arbetarklass, tekniskt och vad gäller levnadsstandard...

Angående fascismen.

I alla de länder där fascismen har segrat fanns det innan fascismen växte och segrade en våg av radikalism bland massorna – bland arbetarna och de fattiga bönderna och lantbrukarna, och inom småbourgeoisin. I Italien var det en oerhört omfattande revolutionär våg efter kriget och före 1922. Staten var lamslagen, polisen existerade inte, fackföreningarna kunde göra vad de ville – men det fanns inget parti som klarade av att gripa makten. Som en reaktion kom fascismen.

I Tyskland samma sak. Vi hade en revolutionär situation 1918. Borgarklassen krävde inte ens att få ta del i makten. Socialdemokraterna lamslog revolutionen. Sedan försökte arbetarna igen 1922-23-24. Det var då kommunistpartiet gjorde bankrutt – vi har gått igenom allt detta tidigare. Så inledde de tyska arbetarna en ny revolutionär våg 1929-30-31. Kommunisterna och fackföreningarna utgjorde en väldig kraft, men då kom den stalinistiska rörelsens ökända politik om socialfascismen, en politik som var som uttänkt för att förlama arbetarklassen. Först efter dessa tre oerhörda vågor blev fascismen en stor rörelse. Det finns inga undantag till denna regel – fascismen framträder först när arbetarklassen har visat sig helt oförmögen att ta samhällets öde i sina egna händer.

I USA kommer ni att se samma sak. Det finns redan fascistiska element och de har givetvis exemplen från Italien och Tyskland. De kommer därför att arbeta snabbare. Men även ni har exempel från andra länder. Nästa historiska våg i USA kommer att vara en massradikalisering, inte fascism. Kriget kan naturligtvis bromsa radikaliseringsen under en tid, men sedan kommer det att ge den ett ännu mer våldsamt tempo och spelrum.

Vi får inte likställa krigsdiktaturen – militärapparaten, stabernas, finanskapitalets diktatur – med en fascistisk diktatur. Den senare förutsätter en känsla av desperation bland stora folkmassor. När det revolutionära partiet förräder dem, när arbetarnas förtrupp visar sig oförmögen att leda folket till seger – då kan lantbrukarna, de små affärsmännen, de arbetslösa, soldaterna etc stöda en fascistisk rörelse, men först då.

En militär diktatur är bara en byråkratisk institution som stöds av militärapparaten och grundar sig på folkets förvirring och att det underkastar sig den. Efter en tid kan deras känslor förändra sig och de kan göra uppror mot diktaturen.

Bygg det revolutionära partiet!

(Ur *Bonapartism, fascism och krig*, en ofullbordad artikel från 1940.)

Under varje diskussion om politiska frågor uppstår frågan:

Kommer vi att lyckas att skapa ett starkt parti tills det ögonblick då krisen kommer? Kan inte fascismen förekomma oss? Är det inte oundvikligt med ett fascistiskt skede?

Folk tappar lätt alla perspektiv av fascismens framgångar, som får dem att glömma de faktiska förhållanden som gjorde stärkandet av fascismen och dess seger möjlig. Ändå är en klar förståelse av dessa förhållanden särskilt viktiga för arbetarna i USA. *Vi kan slå fast det som en historisk lag: fascismen lyckades vinna endast i de länder där de konservativa arbetarpartierna hindrade proletariatet från att utnyttja den revolutionära situationen och gripa makten.* I Tyskland rörde det sig om två revolutionära situationer: 1918-19 och 1923-24. Proletariatet kunde till och med ha kämpat direkt om makten ännu 1929. I alla dessa tre fall avbröt socialdemokratin och Komintern [stalinisterna] på ett kriminellt och brutalt sätt denna makterövring och ställde på så sätt samhället i

en återvändsgränd. Först under dessa förhållanden och i denna situation blev fascismens stormiga uppgång och maktövertagande möjlig...

I den mån proletariatet i ett visst skede visar sig oförmöget att erövra makten så börjar imperialismen styra det ekonomiska livet med sina egna metoder. Den politiska mekanismen för detta är det till statsmakt utsedda fascistiska partiet. Produktivkrafterna står i oförsonlig motsättning till inte bara privategendomen utan också nationens statsgränser. Imperialismen är ett uttryck för denna motsättning. Imperialismen försöker lösa den genom att utvidga sina gränser, erövra nya territorier och så vidare. Den totalitära staten som tvingar det ekonomiska, politiska och kulturella livets alla sidor till underkastelse under finanskapitalet är ett medel för att skapa en övernationell stat, ett imperialistiskt världsvälde, en makt över kontinenter, en makt över hela världen.

Dessa särdrag hos friheten har vi analyserat var och en för sig och samtliga i sin helhet, i den mån de blev uppenbara eller trädde i förgrunden.

Både den teoretiska analysen och det senaste kvartssektlets rika historiska erfarenheter har lika tydligt visat att fascismen alltid är den sista länken i ett speciellt politiskt kretslopp som består av följande: en ytterst allvarlig kris för det kapitalistiska samhället, en ökad radikaliseringsprocess av arbetarklassen, ett ökande stöd för arbetarklassen och en längtan efter förändring inom småbourgeoisin i städerna och på landet, enorm förvirring inom storbourgeoisin, fega och förrädiska manövrar från dennas sida för att undvika en revolutionär höjdpunkt, utmattning av proletariatet, ökande förvirring och likgiltighet, allt värre social kris, misströstan och längtan efter förändring inom småbourgeoisin, som drabbas av kollektiv neuros och är beredd att tro på underverk och vidta våldsamma åtgärder, ökande fientlighet gentemot proletariatet som har svikit dess förväntningar. Detta är de förutsättningar som krävs för att ett fascistiskt parti snabbt ska kunna bildas och segra.

Självfallet har den amerikanska arbetarklassen bara genomgått de första stadierna i sin radikaliseringsprocess, och nästan helt uteslutande inom fackföreningsrörelsen (CIO). Förkrigsperioden och därefter kriget kan tillfälligt avbryta denna radikaliseringsprocess, i synnerhet om ett stort antal arbetare sugas upp av krigsindustrin. Men detta avbrott av radikaliseringsprocessen kan inte bli långvarigt. Den andra fasen i denna radikaliseringsprocess kommer att bli mycket skarp. Frågan om att bilda ett självständigt arbetarparti kommer att hamna på dagordningen. Våra övergångskrav kommer att bli mycket populära. Å andra sidan kommer de fascistiska, reaktionära strömningarna att dra sig undan i bakgrunden och inta en defensiv hållning för att invänta ett mer gynnsamt tillfälle. Det är det mest närliggande perspektivet. Det finns ingen mer ovärdig sysselsättning än att spekulera om vi kommer att lyckas att skapa ett mäktigt revolutionärt ledarparti eller ej. Vi står inför gynnsamma perspektiv som fullständigt berättigar en revolutionär aktivism. Vi måste utnyttja de möjligheter som öppnar sig och bygga det revolutionära partiet.